

Et nyt Bidrag til Birkerettens Historie i Danmark,

Historisk Tidsskrift, Bind 1. række, 4 (1843)

Link til pdf:

http://img.kb.dk/tidsskriftdk/pdf/hto/hto_1rk_0004-PDF/hto_1rk_0004_77047.pdf

Link til webside:

<http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=77047>

pdf genereret den : 28/5-2008

Et nyt Bidrag
til Birkerettens Historie i Danmark,

meddeelt

af

C. Molbech.

I den danske Retshistorie, og i Landets Forfatning under Middelalderen, er der en Gienstand af saameget større Vigtighed og Interessé for Forskningen, da den hører til de i Staten endnu gjældende Rettigheder; men som imidlertid hidtil er ufuldstændigt og ufuldkomment oplyst i sin historiske Oprindelse: Birkeretten og Birkettinget. Allerede Navnet Birke har man givet adskillige besynderlige og lidet rimelige Forklaringer, da man ikke har vidst, hvad man, i denne Betydning og Forbindelse, skulde gjøre af det gamle, enkelte Stammeord, og dets Oprindelse. Saaledes har man snart tænkt paa det svenske Nom. propr. *Biörkö* og den af Ungariis Levnet bekiendte, men længere ned i Tiden forsvundne Stad *Birca* i Sverrige. (Jvf. Ihre's Gloesfar I. 191); snart, med endnu mindre Rimelighed og Sprogtact, paa Birke træer, hvormed det District, der havde Birkeret, skulde være indhegnet. (Rosod Ancher: Saml. jur. Skr. II. 686.) Det kunde vel synes, efter Jævnforelsen af endeel Steder, hvor Ordet forekommer i ældre Love og Actstykker, at Ihre's Mening om dets Slægtskab med det Angels. *Byrigh*, *Burh*, *Borg*, *Stad*, endnu var den rimeligste; hvorefter altsaa Birkeret egentlig blev det samme

som det Angels. Burh-right (Borgret), jus civitatis. Andre Grunde synes dog at lede til den Formodning, at Birk snarere har Betydningen af et afgrænset Sted, et Distrikt (saaledes som Schlegel og fl. have meent¹). Hvorledes man i øvrigt vil komme ud af at forklare, paa hvad Maade *Biarkei* (v. *Birkö*, Sv. *Biörkö*) hos Snorre Sturlesen (*Biarkeyar-réttir*, *Bylov*, „byar manna lag”, i Modsætning til lands lag; *Sig. Forsalaf*. S. c. 24) kan blive det samme som *By*: maa jeg overlade Andre at afgjøre. (Ihre, l. c.) Vi kunne derimod bl. a. nærmere holde os til, at i 15de Aarhundrede har man paa Latin kaldet Birk „*villa forensis*”; ligesom der i nyere Haandskrifter af den Lundske Stadsret („then ret ther man callar vara *bierkerät*”) forekommer det Udtryk i Indledningen: „Saauel y köbstæder, som y *byrk* paa landet offuer ald Danmark” (*Rosenvinges Stadsretter*. S. 49. Jvf. S. 615.); et Udtryk, der i øvrigt ogsaa findes i ældre og nyere danske Birkbreve.

Om Birkerettigheden og dens Oprindelse have vi vel en temmelig udførlig særskilt Afhandling af G. E. Baden: „Birkerettigheden i sin Oprindelse, Fremgang og Folger” (Odense 1810; og aftrykt i Forfatterens „Afhandlinger i Fædrelandets Cultur og Statshist.” m. v. II. S. 141—220.), om hvilken man skulde forudsætte, at den 44 Aar sildigere, end *Rosod Ancher*

¹) Jvf. Schlegel til *Rosod Ancher* saml. jur. Skr. II. 686—89. I sit Skrift om de Danskes Retsfærdigheder, S. 167, antager han, at Ordene *Birk* og *Birkeret* i det 14de Aarhundrede ere fra Sverrige over Skaane komne til Danmark. I det af ham S. 169 Anm. *) anførte Sted „*civitatium, villarum forensium et eorum (eorum?) statuta quæ Byærk dicuntur*” (*Rosod Ancher*. II 551) bemærker maastee netop *villa forensis* en Landsby med Birkeret; saa meget mere da *Rosenvinge* ogsaa har viist, at her bør læses *earum* (Maanedsskr. for Lit. IV. 361), og anfører et Diplom af 1326, hvor det hedder: „*cum omnibus bonis et villis dictis Bierk.*”

behandlede denne Materie i 5te Afdeling af sin Undersøgelse „Om vore ældste almindelige Kjøbstædsretter“, maatte have bragt Sagen til større Klarhed. Men Vadens Afhandling har i det Hele en alt for eensidig og for lidt historisk Charakter. Forfatteren gaaer, i Følge sin Parti-Anskuelse, ud fra den forud antagne Sætning: „at Virkerettighed oprindeligen ingen kongelig Venaadning er, men derimod tillistet og usurperet“, og det i en ganske sildig Tid, endog efter Midten af det 16de Aarhundrede (s. anf. Afhandlinger II. S. 143); og da han i sin Partiskhed gaaer saa vidt, at han ikke allene vil bortraasonere de tydeligste Udtryk om privilegeret Jurisdiction (sammest. S. 145), ja endog ignorerer eller benægter Geistlighedens og Klostrenes Gremtion fra de almindelige Bærning eller Herredsting; men derimod glemmer at oplyse, paa hvad Maade Virkerettigheden skulde være opstaaet, naar det ikke oprindeligen var skeet ved „Kongelig Venaadning“, eller hvorledes den da, uden at være privilegeret, var bleven „tillistet og usurperet“: saa er det ikke at vente sig, at bemeldte Afhandling i historisk Henseende skulde give noget betydeligt Udbytte.

Kofod Anchers nylig anførte Undersøgelse gaaer fornemmelig ud paa at bestemme Begrebet af Virk, og at oplyse Forskiellen imellem Kjøbstad-Virk og Land-Virk, samt Oprindelsen til den eller de under Navn af Virkeret tilførn i Danmark giældende Love; af hvilke man især, under denne Benævnelser, kiender den saakaldte helsingborgske Virkeret, der snarere synes at have været giældende i alle skaanske Kjøbstæder (jvf. Schlegel. S. 142); og den langt sildigere, af Christian IV. 1621 udgivne almindelige Virkeret, der i retshistorisk Henseende ikke er af megen Betydning, da den saa godt som intet indeholder af ældre Virkeretter; og egentlig gaaer ud paa at udstrække en stor Deel af Kjøbstadsrettighederne til

Landsbirkene¹⁾. Hvad hin ældre skaanske Birkeret angaaer, da er det ved den klart nok, at den ikke er andet end en Stadsret under dette Navn²⁾. En almindelig Land-Birkeret, som man har villet tillægge Erik Klipping, antages nu i Almindelighed at være „en Bearbejdelse fra det 14de Aarhundrede af denne Konges Riber-Ret, eller af den almindelige Stadsret, som bærer Erik Klippings Navn.“³⁾ Det kunde saaledes vel synes antageligt, at Navnet Birkeret i Danmark, baade om særskilt, privilegeret Jurisdiction, og om en egen ved samme gjeldende Lovsamling, oprindeligen var udgaaet fra Ridsstæderne; og at Rosod Ancher i det Hele havde Ret, naar han sætter det Væsentlige i Fællesskabet eller Overeensstemmelsen imellem Ridssted- og Land-Birk, ikke faa meget deri, „at have en særdeles Lov for sig selv“, som deri, „at kunne tiltale dem, der i Birket havde begaaet nogen Misgjerning, for deres egen Ret, og der faae dem afstraffede.“ (anf. St. S. 693.) I Overeensstemmelse hermed, forklarer denne Loværde Begrebet om det sidste Slags Birk, eller hvad vi endnu tillægge dette Navn, S. 688 saaledes: „Naarsomhelst noget vist District paa Landet blev benaaded med speciel Jurisdiction, og derved undtaget fra Herredsstinget, fik det Navn af Birk, og dette kaldtes at faae Birkfrihed, sigtende især til den Sikkerhed, Birkfolkene

1) Rosod Ancher l. c. Saml. Jur. Str. II 692, 93.

2) Jvf. Rosod Ancher anf. St. S. 682. Rosenvinges Samling af danske Love. V. S. 59. Retshistorie. I. S. 35—53.

3) Rosenvinge. Retshist. I. S. 53. Jvf. Rosod Ancher, anf. St. S. 689. Han har aftrykt den i anden Deel af sin Lov-Historie. II. 208—221; men har, paa Grund af Haandskrifternes senere Alder, ingen Tro til, at den, som egen Lov, er udgaaet under Erik Klipping. At denne Konge i det mindste, ligesom hans nærmeste Forgængere, har meddeelt Birkeret til Landsbyer, vil ved et af de nedenfor aftrykte Diplomer blive oplyst.

„derved nød for Drab og voldsomme Forurettelser, at de kunde tiltale dem, der i Birket begik nogen saadan Misgjerning, for deres egen Ret.“

I sit Skrift „Om de gamle Danstes Retsfædvaner og Autonomie“ (særff. Aftryk. Kbh. 1827. S. 165 o. f.) har J. F. Schlegel overhovedet udledet den første Dannelselse af en „Landbirket, uden Regjeringens Medvirkning“ fra Overførelsen af Riobstedretterne paa Stædernes Landdistricter („Civitas marchia“, „Byens Frihed“, „Wibelle“ o. s. v.) eller de Personer, der boede paa saadan Grund, til hvilke Riobstædernes Jurisdiction altsaa strakte sig, og som bleve domte efter Byens Stadsret „for saa vidt denne passelig kunde anvendes paa samme“. Det turde dog være Spørgsmaal, om de i ældre Tider paa Riobstedgrund, uden for Byen (naar man ikke vil tale om Forstæder) boende Indbyggere, have været saa betydelige i Antal, at Anvendelsen af Byloven paa disse skulde give Anledning til Uddannelsen af en egen „Landbirket“. Det vil ogsaa nedenfor sees, at Landbirk i egentlig Forstand fandtes i Danmark allerede i Begyndelsen af 13de Aarh. Saaledes forekommer det mig rimeligere, at ingen saa kaldet almindelig Landbirket fra ældre Tid har eksisteret; men at Birket frihed og Birket ret egentlig kun har bestaaet i Fritagelse for at søge Herredstinget; eller i det Privilegium for Landboere, som det hedder, „at søge deres Ret under dem selv“; men i øvrigt efter Landenes gjeldende Love (s. det nedenfor S. 599 anførte Exempel af 1584) og efter de sædvanlige Former for Søgemaal. Schlegel har derfor ogsaa rigtigt bemærket (S. 166), at man ikke maa tænke sig Forholdet saaledes, som om Vonderne overhovedet førte Besværligheder over Birketingene; thi Retten blev pleiet ved disse særegne Domstole paa samme Maade, som ved Herredstingene; ved Nævninger, Sandemænd, Oldinger, o. s. v. efter enhver Provindses egne Skikke og Retsnormer.“

Overhovedet maae vi bemærke, at de nedenfor meddeelte Diplomer føre Land-Virkenes Alder saa høit op i Tiden, og indeholde Privilegier af saadan Art, givne til en fra al Forbindelse med Riobstæder fiernet Landsbymenighed, at her slet ikke kan tænkes paa nogen Indflydelse, som den ovenanførte, eller paa Brug af nogen Stadsret for det her paagældende Land-Virk.

Af saadanne, fra Herredstingets Domkreds undtagne Land-Districter forekomme, efter vore Lovkyndiges og Lovhistorikers Mening, tre Slags: kongelige, geistlige og adelige Virk¹⁾. Man tillægger, rimeligt nok, de geistlige Virk at være de ældste, i det man tilskriver deres naturlige Oprindelse den Geistligheden indrømmede Uafhængighed af verdslige Domstole. Kongelige Virk forekomme „allerede“ i første Halvdeel af det 14de Aarhundrede (men kunne vist nok være ældre). „De yngste, siger Rosenvinge²⁾, vare de adelige Virk, som rimeligvis først ere opstaaede ved Salg, Gave, Mageskifte eller Pantelehn af kongelige Virk; senere ved kongelige Besnaadninger.“ — Her er imidlertid, ligesom overalt i vore Retskrædes Lovhistorier og Systemer, forbigaaet et fjerde Slags Virk: Bønde-Virk eller Landsby-Virk; og dette er saameget mere paafaldende, som der uden Tvivl maa findes flere Beviser for Udværelsen af dette Slags Land-Virk³⁾. I

1) S. Rosenvinges Retshistorie II. S. 178.

2) Sammesteds.

3) Saaledes har f. Ex. Tanum Sogn i Sønder-Lyng Herred, Aarhuns Stift, forudm haft sit eget Virk, Tanum Virk kaldet. D. Atlas. IV. S. 405. — Som Exempler paa Virkebreve fra det 16de Aarh. kan anføres: Sønd. Invocavit 1532 fik „Kongens Undersaatter“ i Skierne (Middel-som S.) fri Virk og Virkeret, som andre Kongens Undersaatter andensteds i Riget. I et Brev af 1552 tillader Kongen, efterfom Kronens Bønder i Bisby Sogn have ladet berette, at de hidtil intet Virketing eller Herredsting have haft, men at de „have søgt Ret under dem selv“, at de nu herefter maa „søge deres Ret“ til Løve Herredsting. — I et Skiede paa Gauuoc til Hans Johansen

det mindste gives der en mærkværdig Række af Kongebreve, der meddele denne Rettighed til en Landsby-Mentighed, og naae op i Tiden til K. Christopher I. (egentlig endog til Valdemar II.); altsaa vel saa høit, som man hidtil kiender Diplomer, der oplyse den geistlige Birkets Stadfæstelse af danske Konger.

Da bemeldte Række af hidtil utrykte Diplomer, fra Christoffer I. til Christian I., for deres historiske Vigtigheds Skyld, fortjene at bekendtgjøres, og jeg nedensfor vil lade dem heelt afstrykke¹⁾, behøves ingen videre Udføring af det Beviis, som disse Breve i det mindste indeholde for Birkets Overdragelse som „Kongelig Benaadning“, og som en under lovlige

(Lindenov), 16. Febr. 1684, hedder det bl. a. „Dg efter som forne Mand (Bønderne) paa Gaffensø boende, af Arildstid have havt deres eget Retterting der paa Den, saavel naar de af nogen Udenbysmand skulde tiltales, som naar de sig under hinanden have at tiltale: da skulde de og deres Efterkommere fremdeles nyde samme Ret.“ Dog skulde Hans Lindenov, „som haver samme De i Børge“, tilstiftet „en god, forstandig Dannemand“, som kan „forhjelpe dem, som det af ham begiere, til Dom og Ret, hvad Siællands Lov og Ret er.“ — Ved et Brev af 5. Junii 1578 ophæver Kongen Munkesø Birk, af den Grund, at det var saa ringe, at der fandtes ikke over 12 Bønder i Birket, „og neppe saa mange at de kunde holde Ting, om nogen Fælding overgik dem.“ Lehnsmanden paalægges derfor, at afskaffe Birket, og henlægge det til næste Herred. — Af et Brev af 15. Febr. 1581 til Kronens Bønder og Tjenere i Løve og Keersløv, sees, at de i Løve „hidtil ikke havde søgt deres Ret ved Herredsting, men altid holdt Ret i deres By for dem selv“; hvilket Kongen nu vil have afskaffet, fordi „megen Uskikkelse derved tilbringer sig“. Bønderne i Løve, saa vel som de i Keersløv, „der hidtil have søgt Ret udenfor Kallundborg Slotsport“, skulde herefter søge Løve Herredsting. (Meddeelt af Cancelliregistranterne, ved Hr. Justitsraad B. Jacobsen.)

¹⁾ Originalerne, alle paa Pergament, fandtes i det hertilførte og forgeligt forgaacde Rosenholmske Archiv. Heldigviis ere de bevarede i en noiagtig, egenhændig Afskrift af Lurdorff, og her afstrykte efter denne, sammenlignet med de Laugebøllske Afskrifter, der findes af Nr. 2. 3. 4. 5. 6. 7. og 9.

Former opnaaet Rettighed, hvilket G. E. Baden paa det bestemteste modsiger. (anf. St. S. 202.) Vel oplys de kun dette Factum fuldstændigt med Hensyn til et enkelt Slags Virk; men netop det mærkeligste, da det ikke er den mægtige Geistlighed eller Adel, men en Bondemenighed, der har erhvervet det, og i henved 200 Aar har faaet det saa fast betrygget og bekræftet; men dog lægge disse vigtige Diplomer tillige tydeligt for Dagen, at Virkerettighed var en Frihed, som de danske Konger fra Valdemar den Andens Tid under Brev og Segl have meddeelt; og de giv en grundet Formodning om, at ligesom det, i Følge enkelte forekommende Tilfælde, længe har været antaget, at de geistlige Stiftellers Virkeret overdroges dem paa samme Maade¹⁾: saaledes kunne de adelige Virk heller ikke oprindeligen være opstaaede anderledes, end ved Benaadning og Overdragelse af Kongerne.

At det er et saadant Privilegium, eller et eget, fra Herredstinget undtaget Retterting og Domstol i første Instantz, som de danske Konger i nærværende Tilfælde fra Valdemar II. have tillagt Bønderne i Herrested i Fyen: kan der ikke være mindste Tvivl om. Udtrykket „consuetudines et jura“, i Christoffer den Førstes Privilegium, kunde maaskee henføres til andre Vedtægter og Rettigheder; men desto tydeligere ere Udtrykkene i de følgende Breve: *jura forensia*, og „alle swadane Privilegia, Frihet og Nådhe, som andhræ biærkæ, vppa land liggende, haue oc nydhe.“ Si heller vil man med Grund kunne henføre dette, eller lignende Tilfælde, til Classen af de kongelige Virk; da herved et kan forstaaes eller hids til er meent andre, end saadanne, som fandtes ved Kongens egne Gaarde, paa de egentlige Krongodser eller Domaines (og

¹⁾ Jvf. Rosenvinge, *Rechtshistorie* I. S. 101. II. 178. og hans *Rettringer i Recensionen* over J. F. Schlegel „om de gamle Danstes *Rechtswörter*“. *Maanedsskr. f. Litt.* IV. S. 358.

dog ei engang ved alle. f. Rosenbølge i Maanedst. f. Lit. IV. 362.), og ved saadanne kunde der naturligviis aldrig være Tale om, at de skulde confirmeres af enhver ny tiltrædende Konge. De af denne og andre Retslærde anførte Grunde og Aaledninger til Virkenes Ophøst, ville ogsaa neppe overalt være anvendelige, eller tilstrækkelige. Man finder i enkelte Tilfælde endnu sildigt nok de besynderligste Aarsager til en sliq privilegeret Jurisdiction; f. Gr. d. 13. Marts 1572 befaler Kongen, at der skulde lægges et Virketing ved Kiergaard (?) for Bønderne i fire Byer, fordi han havde erfaret, at der er et Fisserlele, fra Synderstide til Nyminde, i Vesterherred (Ribe Stift), som aarlig besøges af Mange, Indenlandske og Fremmede, hvoraf endel løbe bort, uden at erlægge den befalede Sold, o. s. v. Saaledes kunne i mange Tilfælde specielle Grunde have bevirket Tilstaaelse af Virkerets-Privilegiet til visse Byer og Districter; og iblandt disse Grunde har maaskee stundom umindelig Skik været den mest gieldende; stundom ogsaa fiernere Afstand fra Herredstinget, o. s. v.

At i øvrigt Bønderne i Herrested oprindeligen have været jordegne eller Selvelere, og længe have bevaret denne Stilling, synes rimeligt; hvilket i øvrigt ikke hindrede, at saadanne Bønder i ældre Tid kunde høre under Kongen og Kronen. I dette Tilfælde seer man (hvad enten Herrested Bønder endnu efter Christian I. have faaet deres Virkebreve confirmerede, eller ikke — det sidste er vel rimeligt)¹⁾, at de 1580

¹⁾ Herrested By kom, efter Niels Bilds Død 1622 (han var den sidste Mand af sin Slægt, der over 200 Aar havde eiet Ravnholt) med denne Herregaard i Otto Brahes Hænder, som solgte Gaarden til Holger Rosenkrantz til Rosenholm. Heraf sees, hvorledes Originalerne til disse Diplomer ere komne i det Rosenholmske Archiv: og dette gjør det rimeligt, at Bønderne ikke siden 1449 have faaet noget sildigere kongeligt Brev paa deres Virkeret, da et saadant ellers

vare jordegne under Kronen, og til den Tid have beholdt deres Virkeret. Ved et Magestifte af 30. Marts 1580, imellem Frederik II. og Fru Wibcke Podebusk, Enke efter den 1567 afdøde Rigets Admiral Erik Bild til Ravnholt, overdrog Kongen hende Kronens Ret og Herlighed i 13 jordegne Bøndergaarde i Herrested Virk; ligeledes tillodes hende og Arvinger at nyde og beholde bemeldte Virk „med Virkeret og Frihed, som det hidtil har været, og som det frøst nydes og bruges til noget Virk paa Landet.“ (Siæll. Register. 1580.) Saaledes giver Herresteds Historie os paa eensgang et mærkeligt Exempel paa et frit Bønde- eller Landsby-Virk i Følge kongelig Venaadning fra 13de Aarhundrede, og Virkets Overdragelse til en adelig Herregaardseier i det 16de. (At Virket siden er blevet ved Ravnholt, sees af D. Atlas. III. S. 580.)

1258.

¶. C . . dei gracia danorum Sclauorumque rex omnibus presens scriptum cernentibus in domino Salutem. Significamus uobis quod nos *Bondonibus*, latoribus presentium, *de hærrigstath*, omnes consuetudines et iura dimiserimus que a dilecto patre nostro rege *Woldemaro* dinoscuntur plenius habuisse. Prohibemus igitur districte per gratiam nostram Ne quis ipsos super hiis presumat aliquatinus molestare. In cuius Rei euidentiam presentes litteras sibi (sic) contulimus, sigilli nostri munimine roboratas. Datam *Sleswic* anno domini M^oCC^oI^oVIII^o. VI. Kal. septembris, teste domino comite *Ernesto*.

vel var bevaret med de øvrige. Maaſkee har en Oprettelse af Høvedgaarden Ravnholt været Bønderne til Ginder? Er den ikke ældre, ſaa var den i det mindſte til, og eiedes af Evert Bild, 1180. (D. Atlas. ovenauf. Etcd.)

1270.

2. *Ericus* dei gracia danorum sclauorum que rex. Omnibus hoc scriptum cernentibus in domino salutem. Scire uolumus vniuersos Quod nos *leges et Iura forensia*, que et quas latores presentium *villani de hærighstadh* de consuetudine habuerant ab antiquo, eisdem de cetero concedimus et tenore presentium confirmamus. Sub optentu graciae nostre districtius inhibentes, Ne quis aduocatorum nostrorum vel quisquam alius ipsos villanos super hiis iuribus forensibus que hucusque habuerunt presumat in posterum impetere vel aliquatenus impedire, sicut gratiam nostram diligit et fauorem. In cuius facti memoriam presentes litteras eis contulimus, sigilli nostri munimine roboratas. Datum *Nyburgh* anno domini M^oCC^oL^oxx. Kl. augusti quarto decimo. Testibus dominis *Vffone* dapifere et *S. Williumss.* et *Widone* dyacono.

1288.

3. *E.* Dei gracia danorum sclauorumque rex omnibus hoc scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Scire uolumus universos, quod nos *leges et iura forensia* que et quas latores presentium *villani de hærighstadh* de consuetudine habuerant ab antiquo, et tempore dilectissimi genitoris nostri clare memorie dinoscuntur habuisse, prout in privilegiis super hoc confectis a progenitoribus nostris eis indultis lucide continetur, eisdem de cetero concedimus et per presentes confirmamus, Sub optentu graciae nostre districtius inhibentes, ne quis advocatorum nostrorum, vel eorundem officialium, seu quisquam alius ipsos villanos super hiis iuribus forensibus que hucusque habuerant, presumat in posterum impetere uel aliquatenus impedire, sicut gratiam nostram diligit et fauorem. In cuius facti memoriam presentes litteras

eis contulimus, sigilli nostri munimine roboratas. Datum *Nyburgh* anno domini M^oCC^oLxxx^oviii^o sexta feria infra octauam trinitatis, Teste domino *Petro* dapifero.

1320.

4. *Christophorus* dei gracia Danorum sclauorumque rex omnibus hoc scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Scire uolumus universos, quod nos *leges et iura forensia* que et quas exhibitores presentium *villani in herigstath* de consuetudine habuerant ab antiquo, ei tempore dilectissimi genitoris nostri clare memorie dinoscuntur habuisse, prout in priuilegiis super hoc confectis a progenitoribus nostris eis indultis lucide continetur (Orð for Orð som i det foregaaende) gratiam nostram diligit et fauorem. Datum *Worthingburgh* Anno domini M^oCCC^oxx^o secunda feria proxima ante festum beati *Barnabe* apostoli, in presencia nostra.

1327.

5. *Woldemarus* dei gracia Danorum Sclauorumque rex omnibus presens scriptum cernentibus salutem in Domino sempiternam. Scire uolumus universos, quod Nos *leges et iura forensia* que et quas exhibitores presentium *villani de herigstath* de consuetudine habuerant ab antiquo, et tempore antecessorum nostrorum regum *Dacie* dinoscuntur liberius habuisse prout in priuilegiis etc. (Orð for Orð som i de to foregaaende) gratiam nostram diligit et fauorem. Datum *Nyburgh* anno domini millesimo trescentesimo vicesimo septimo, sexta feria proxima ante purificationem beate marie virginis, teste Domino *Alberto Albrictsson*.

1353.

6. *Waldemarus* dei gracia Danorum Sclauorumque rex

Sverighes, Norges, Wendis, oc Gøte Koning, Palantz greue paa Niin oc Hertug i Bayern, helse alle the, som thetæ breff see ællær høre (ordlydende som det foregaaende) vnder wor wredhe oc koninglicæ heffn. Datum *Otthonie* feria secunda post festum omnium sanctorum, nostro sub secreto presentibus appenso, Anno domini M^ocd^ol^o secundo.

1449.

9. By Christiern, meth Guds nadhe, Danmarks, Norgis, Wendis oc Godis Koning, Gressue i Oldenborgh oc Delmenhorst, Gøre widerlight alle men, at wy haffue vit oc giffuet oc vne oc giffue meth thette wort obne breff wore bender i Hæretzstæd i Wining hæræth liggendis (ordlydende som i Nr. 7) vnder wor koningliche heffnd oc wrethe. Datum *Ottonie* die beati Siluestri pape. Nostro sub secreto presentibus appenso, Anno domini Millesimo quadringentesimo quadragesimo nono.

Omnibus presens scriptum cernentibus salutem in domino sempiternam. Scire volumus universos quod nos leges et jura forensia, quas et que exhibitores presencium *villani in Herghestath* de consuetudine habuerant ab antiquo et tempore dilectissimi genitoris nostri clare memorie dinoscuntur liberius habuisse (i øvrigt Ord for Ord, som de tre foregaaende) gratiam nostram dilexerit et fauorem. In cuius rei testimonium sigillum nostrum presentibus est appensum. Datum *othonie* anno domini Millesimo CCC^o quinquagesimo tertio, crastino beati olavi regis et martiris, teste *nicholaa iönsson de Keldeb^e* iusticiario nostro.

1415.

7. Wij Erik meth Guds nadhe Danmarks, Sveriges Norghes, Wendis oc Godis Koning, oc Hertug i Pomeran, helse alle thee, som thetæ breff see aller høre kærlicæ met Gudh oc wor nadhe, De cungr at wi vnne oc giue wore Bønder i Hæretætstæde i Wining herit liggendis alle swadane Priuilegia frihet oc nadhe, som andhræ biærkæ vppa land liggende haue oc nydhe j wore Niighæ. Thog swo at scat, bædhræ oc hwat tiænistæ wi aff them haue scule till wort slotz behoff, thet scall ware ther met j alle madhe vforstymeth. Thij forbitwde Wij alle wore Foghede oc æmbighmæn, oc alle andre, ee hwa the hæst ære, them her amoed at hindhræ aller vforættæ j nogher madhe, vnder wor tvreedhe oc koninglicæ heffnd. In christo valete. Scriptum in castro nostro *Nyborgh* Anno domini Med quinto decimo, feria sexta post octauas corporis Christi, Nostro sub Secreto apposito in pendent.

In tergo: Koning Eriks Stadfestelse paa Herrested Birt.

1442.

8. Wy Christoffer meth Gudz nadhe Danmarks,